

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

Trigesima tertia causa. Terdena terna friget, compunctio votum. Quinque
quæstiones trigesimæ tertiæ causæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

C. XXIV. ¶ Cum uxor, vel filiastra, vel foror sua uxori dormiens, ad conjugium pervenire non poterit: uxor tamen carum legitima non negatur conjugia.

Item ex concilio Triburienfi.

¶ Quis a cum uxorera dormierit, neuter ad conjugium potest pervenire: sed vir ejus potest, si vult, aliam accipere, si se continere non potest. Similiter si quis cum filiastra sua, vel cum forore uxoris suæ dormierit, obervandum est.

¶ Quæritur illud, quod in fine Moguntinensis concilii ponitur, a quibusdam de legitime conjugio, sed de fornicariis dicitur intellegendum: videlicet ut fornicariis dicitur ab invicem, & sine spe conjugii permanent. Illud vero Gregorius ad Bonifacium, Augustinus pro tempore permissura est: quibus B. Gregorius in quarto & quinta generatione conjugia contrahi permisit: alias autem inveniuntur, cum Augustinus dicitur libro de sermone Domini in monte, (si b uxorem qui habent sterilem, &c.)

¶ Anglicis] Verbis auctor gloriæ animadvertit, Gratianum, quod Gregorius tertius scripsit ad Bonifacium legatum Germaniæ pro casu Germanorum, retulisse ad ea, que multò ante B. Gregorius primus scripsit ad Augustinum Episcopum, dispensandi cum Angli ad fidem nuper conversis super gradibus consanguinitatis & affinitatis: & habetur in 2. q. 2. & 3. cap. quadam lra. & q. 3. ad fidem.

C. XXV. ¶ Ob infirmitatem, vel dæmonia, conjugia sibi non licet.

Item Nicolaus ad Carolum Moguntinensem Episcopum.

¶ Nisi matrimonium sani contraxerint, & unum ex duobus amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas acciderit, ob hanc infirmitatem conjugia talium solvendi non possunt. Similiter sentiendum de his, qui ab adversariis excecantur, aut membris truncantur, aut a barbaris caecati fiunt.

C. XXVI. ¶ Furiosus & furiosa matrimonium contrahere non possunt.

Item Fabianus Papa.

¶ Neque furiosus, neque furiosa matrimonium contrahere possunt: sed si contractum fuerit, non separatur.

¶ pan. Mergo ex promissu colligitur, non licet huic, dimissæ uxore aliam ducere. Manet enim inter eos quoddam vinculum conjugale, quod nec ipsa separatione dissolvitur.

C. XXVII. ¶ Sterilis uxorem dimittere, & causa secunditatis aliam ducere, alicui non licet.

Vide Augustinus in libro de bono conjugali, cap. 7.

¶ Tamen valet illud sociale vinculum conjugum, & ut cum causa procreandi colligetur, nec ipsa causa procreandi solvatur. Possit enim homo dimittere sterilem uxorem, & aliam ducere, de qua filios habeat, & tamen non licet. Item c. 15. ¶ Manet vinculum nuptiarum, etsi proles, cujus causa initium est, manifesta sterilitate non subsequatur: ita, ut jam scientibus conjugibus non se filios habituros, separare se tamen vel ipsa causa filiorum, atque aliis copulare non liceat. Quod si fecerint, cum eis, quibus se copulaverint, adulterium committunt, ipsi autem conjuges manent. Planè uxoris voluntate adhibere aliam, unde communes filii nascuntur: unius commisione ac semine, alterius autem

a. Et concipit Vermeria Burd. 17. c. 11. b. Supr. ead. q. 1. f. 100. c. Lib. 2. f. 101. Paul. q. 19. in interpretatione l. 4. in Cod. de Div. Sent. q. 4. d. 1. d. Paul. ibid. Sent. ibid. Pol. ibid. d. 1. d. 1. c. 1. f. 101. d. 1. d. 1. c. 1. f. 101. d. 1. d. 1. c. 1. f. 101.

jure, ac potestate, apud antiquos Patres fas erat. Vtrum & nunc fas sit, temerè a non dixerim.

C. XXVIII. ¶ De eodem.

Idem lib. 2. de nuptiis, & concupiscentiis, c. 10.

¶ Usque b. ad eò manent inter viventes semel inita iura nuptiarum, ut potius sint inter se conjuges, qui ab alterutro separati sunt, quam cum his, quibus aliis adhererunt. & paulo 1. post. ¶ Manet inter viventes quoddam vinculum conjugale, quod nec separatio, nec cum altero copulatio possit auferre: manet autem ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis: sicut apostata anima velut de conjugio Christi recedens, etiam fide perdit sacramentum fidei non amittit, quod lavacro regenerationis accepit. Redderetur enim proculdubio redeunti, si amisset abcedens. Habet autem hoc, qui recessit, ad cumulum supplicii, non ad meritum præmi.

¶ Et paulo post. ¶ Apud B. Augustinum hic interjicitur c. denig. sup. q. 1. Ad data verò nonnulla sunt, & emendata in hoc capite ex ipsi originali, quemadmodum & in precedenti.

QVÆSTIO VIII.

¶ Quam itaq; probatum sit, quod hic uxorem suam dimittere, & aliam ducere non potest, queritur, si liceat ei hac conditione peccare, ut infidelem ad fidem adducat. Quod non posse fieri Augustinus affirmat in lib. de adulterinis conjugii, cap. 24. ita dicens.

C. I. ¶ Non debet aliquis à continentia voto recedere, etiam si infidelem Christianam se fieri pollicetur.

¶ Non e solum morchandum non est, (quod facit non quidam, sed omnis, qui dimittit uxorem suam, & ducit alteram, etsi propterea duxerit, ut faciat Christianam:) sed etiam quisquis non alligatus uxori continentiam Deo voverit, nullo modo debet ista compensatione peccare, ut idè credat uxorem sibi esse ducendam, quia promissit, quæ nuptias ejus appetit, futuram se esse Christianam. Quod enim cuiquam, antequam vovisset licebat, cum id se nunquam facturum voverit, non licebit: sitamen id voverit, quod vovendum fuit, sicut est perpetua virginitas, vel post: experta connubia solutis à vinculo conjugali, vidualis castitas, seu ex consensu voventibus d, & carnalia debita sibi invicem relaxantibus fidelibus, castisque conjugibus (quod alterum sine altera, vel alteram sine altero vovere fas non est) iugis continentia. Hæc ergo, & si qua alia sunt; quæ rectissime voventur, cum homines voverint, nulla conditione rumpenda sunt, quæ sine ulla conditione voverunt.

¶ Vel post. ¶ Hic locus in vulgari B. Augustini codicibus, & etiam apud l'vorem usq; ad vers. Hæc ergo, paulo alter habet.

CAVSA XXXIII.

¶ Vidam vir malefici impeditus, uxore sua debitum reddere non poterat. Alius interim clauulo eam corrupit: à viro suo separata, corruptori suo publicè nubuit: crimen, quod admisisset, corde tantum Deo confitetur: reddatur huic facultas cognoscendi eam: repetit uxorem suam: qua recepta, ut expeditur orationi vacaret, & ad carnes agni purus e accederet, continentiam se servaturum promissit: uxor verò consensum non adhibuit.

1. Hic primem queritur, an propter impossibilitatem cocandi, à viro suo aliqua sit separanda.
2. Secundò, an post separationem ei nubere valeat, cum quo prius fornicata est.

a. al. non temerè dixerim. b. Senten. 4. distin. 31. lvo pa. 1. cap. 12. Pannorm. lib. 6. c. 74. c. lvo pa. 1. c. 71. d. al. voventibus. e. al. purus.

- 3. Tertio, si sola confessio cordis crimen posse deleri.
- 4. Quarto, si tempore orationis quis valeat reddere conjugii debitum.
- 5. Quinto, an vir sine consensu uxoris continentiam vivere possit, vel si minus vel terroribus licentiam vivendi ab ea extorqueat.

QVÆSTIO I.

Quod autem propter impossibilitatem reddendi debitum mulier à viro suo separari non possit, auctoritate Evangelica, & Apostolica probatur. Sic enim Christus ait in Evangelio: [Nulli licet dimittere uxorem suam, nisi causa fornicationis:] vel quia aliter eorum sicut Augustinus exponit, fornicatus fuerit, vel ad quam aliter alterum pertrahere voluerit. Item Apostolus: b [Mulier, quanto tempore vivit vir ejus, alligata est legi ipsius.] non legi sibi reddendi debitum: sed non transferendi se ad alium. Item c: [Eius, qui matrimonio juncti sunt, præcipio, non ego sed Dominus, uxorem à viro non discedere, nisi causa fornicationis.] Evangelica itaq; & Apostolica auctoritate prohibetur mulier à viro suo discedere, nisi ob causam illam cuius notissimam: qua interveniente si discesserit, oportet eam manere inemptam, aut reconciliari viro suo. Unde datur intelligi, quod impossibilitate reddendi debitum facit conjugii dissolvi. Huic ita respondetur. Conjugium confirmatur officio, ut supra i probatum est: postquam vero officio confirmatum fuerit, nisi causa fornicationis, non licet vir uxorem dimittere, vel uxore à viro discedere. Verum antequam confirmetur, impossibilitas officii solvit vinculum conjugii.

¶ Ut supra Videtur indicari e. non dubium & c. cum scilicet supra 27. q. 1. de qua re ibi notatum est.

C. I. Licet mulieri alteri nubere, quam ob frigiditatem vir cognoscere non poterit.

Unde scribit Gregorius. Joanni 1. Ravennati Episcopo.

Quod d. autem interrogasti de his, qui matrimonio juncti sunt, & nubere non possunt, si ille aliam, vel illa alium ducere possit? De quibus scriptum est: [Vir & mulier, si se conjunxerint, & postea dixerit mulier de viro, quod non possit coire cum ea, si potest probare per justum iudicium, quod verum sit, accipiat alium. Si autem ille aliam acceperit, separentur.]

¶ Joanni] Repetenda sunt, que sunt notata in hoc idem caput supra 27. q. 2.

C. II.

Item ex epistola ejusdem.

Requisisti e. de his, qui ob causam frigidæ naturæ dicunt se non posse invicem operam carni dantes committere. Iste verò si non potest ea uti pro uxore, habeat eam quasi sororem. Quod si retinaculum conjugale voluerunt rescindere, maneat utriusque innupti. Nam si huic non potuit concordare naturaliter, quomodo alteri convenire? Si igitur vir aliam vult uxorem accipere, manifesta patet ratio f, quia suggerente diabolo odii fomitem, exorsam eam habuit, & idcirco eam dimittere mendacii falsitate molitur. Quod si mulier causatur, & dicit, Voluisse mater, & filios procreare, & uterque eorum septima manu propinquorum tactis sacrosanctis reliquiis iurejurando dicat, ut nunquam per commixtionem carnis conjuncti una caro effecti fuissent, videtur mulierem secundas nuptias contrahere posse. Humanum g. di-

a Matth. 19. supra 28. quæst. 1. c. de sollicitate. b. item si infidelitas.
b Rom. 7. c. 1. Cor. 7. d. supra 27. q. 2. quod autem. Sent. 4. dist. 34. Burch. l. 9. c. 40. Ivo p. 8. c. 118. Pann. l. 6. c. 115. Anf. l. 10. c. 26. Capit. 8. c. 35. e. Ivo p. 8. c. 120. Sent. ibid. Polyc. l. 8. tit. 4. Auselm. l. 10. c. 17. Burch. l. 6. c. 44. Ivo p. 8. c. 122. Pann. l. 6. c. 116. ex Greg. 7. f. al. ratione. g. Rom. 6.

co propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem qui frigida natura est, maneat sine conjugio. Quod si & ille aliam copulam acceperit, tunc hi, qui juraverint, perjurii crimine rei teneantur, & penitentia peccata priora cogantur recipere connubia.

Hoc a autem forvari præcipitur, cum uterq; idem fateatur. Casum si vir afferuerit se reddidisse debitum uxori, & illa distinetur, cui potius fides habenda sit, merito quaeritur.

C. III. In veritate viri confisus, si mulier negat se cognitam ab eo.

De hi in concilio apud Compendium habito ita statutum est.

Si b. quis accepit uxorem, & habuit eam aliquo tempore, & ipsa femina dicit, quod nunquam coisset cum ea: & ille vir dicit, quod licet fecit, in veritate viri confisus, quia vir caput est mulieris.

Ecc. quod impossibilitas reddendi debitum, vinculum sicut conjugii. Sed hoc de naturali impossibilitate statutum est. Hoc autem, malefici impedimento, non frigiditate naturali debitum conjugale prohibente, à viro suo separata est. Unde quaeritur, si licet etiam in hoc casu à viro suo discedere, & aliam copulare.

C. IV. Quid de hi, qui malefici impedire, core non possunt.

De hi ita scribit Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus.

Si e. per fortitias, atque maleficas, occulto, sed nunquam injusto Dei iudicio permittente, & diabolo parante, concubitus non sequitur, hortandi sunt, quibus ista eveniunt, ut corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis duram confessionem faciant, & profusis lachrymis, & largioribus elemosinis, & orationibus, atque jejuniis Domino satisfaciant, & per exorcismos ac cetera ecclesiasticæ medicinx munia, ministri ecclesiæ tales, quantum Dominus annuerit, quibus Abimelech, ac domum ejus Abraham orationibus sanavit, sanare procurent. Quod si forte sanari non poterint, separari valebunt: sed, postquam alias nuptias experierint, illis in carne viventibus, quibus juncti fuerant, prioribus, quos reliquerant, etiam si possibilibus concumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt.

¶ Maleficas] In vulgari saquebatur, artes: qua vox abest à plerisque, vetustis codicibus, ac ceteris collectionibus.

Sed in hoc vi detur contrarius præmissis capitulo Gregori. Ali enim post possibilitatem redditam jubetur separari ab eo, cui secundum nuptias, & redire ad primum. Hoc autem veritas, cui secundum copulata fuerat, primo reconciliari non poterit.

QVÆSTIO II.

Quod autem ei, cum quo prius fornicata fuerat, post separationem nubere possit, superius probatum est. Mortuus est enim sibi vir ejus. Ex quo, iudicio ecclesiæ ab eo separata, ab ejus lege soluta est. Unde iuxta e. b. postquam nubat, cui vult, tantum in Domino. Sed quaeritur, si sine ecclesiastico iudicio, nulla causa dissidii rationabiliter probata ab ea discessisset, an esset cogendus redire ad eam? et hoc est statutum est in concilio Carthaginensi, cui interfuit Augustinus, cap. 30. f.

¶ Etiam in codicibus manuscriptis, & apud Ivo nem. part. 2. cap. 32. citatur ex concilio Carthaginensi, in quo nullo in veniens est, sed in Agathensi, cap. 25. (ex quo citat Ivo eadem part. 2. cap. c. 25.) & Capit. 7. c. 30.

a Sent. 4. dist. 34. b Sent. ibid. Burch. l. 9. c. 42. Ivo part. 2. c. 120. Pann. l. 6. c. 119. c Sent. ibid. Ivo p. 2. c. 124. Pann. l. 6. c. 121. d al. novissima. e 1. Cor. 7. f. al. 25. c. 1

C. I. *¶ Non licet alicui uxorem dimittere, nisi causa dissidii primis ecclesia probetur.*

Seculares a, qui conjugale consortium nulla i gratia culpa dimitunt, vel etiam dimiserunt, & nullas causas dissidii probabiler proponentes, propterea sua matrimonium dimitunt, ut aut illicita, aut aliena præsumant: si autem apud Episcopos comprovinciales dissidii causas dixerint, & priusquam in iudicio damnentur, uxores suas abjecerint, à communione sanctæ ecclesiæ, & populi curæ, pro eo quod fidem & conjugia maculant, excludantur.

¶ Nulla In recentioribus concilio editis in concilio Agobasti legitur, sine graviore, in Capitularibus, absque graviore: sed in antiquis editis in Concilio Parisiensis concilio, & Concilio Constantiensi, consortium graviore.

C. II. *¶ Lex divina prohibet uxorem dimittere, nisi causa fornicationis.*

Item Ambrosius super Lucam, ad c. 16.

An, quod in subditis nefas est, in comparem fas est: dimittere ergo uxorem quasi i iure, sine crimine, & peccatis id tibi licere, quia lex humana non prohibet? Sed divina prohibet. Qui hominibus obsequitur, Deum vere: audi legem Domini, cui obsequuntur etiam, qui legem servent. [Quod b. Deus conjunxit, homo non separet.]

¶ Quasi iure Sic etiam in vulgatis B. Ambrosii codicibus. Interdum Gratiani manuscriptis est, quam scis vivere sine crimine.

C. III. *¶ Absq. causa cognitione à viro suo dimissa, ad omnia restituitur.*

Item Nicolaus Papa Carolo Regi.

Hæc i ecclesiastica ab Eusebio Cæsariensi Episcopo concessa, de muliere quadam, quæ pro d castitate à marito accusabatur, ait: Præceptum est ab Imperatore lege lata ut primo permitteretur ei rem familiarem libere diuitas ordinare: tunc demum responderet objectis. Hoc omnes leges tam ecclesiasticæ, quam vulgares, publicæque præcipiunt. ¶ Si autem de mulieribus, & lætalibus viris hæc constituta sunt, multo magis ecclesiasticis hominibus, & sacerdotibus sunt concessa.

¶ Hæc mulieri meminit Iustinus in primo Apologetico pro Christianis, & Eusebius ecclesiasticæ historiæ l. 4. cap. 16. Verba quædam hæc capit in epistola Nicolai impressis, aut manuscriptis non sunt inventa: sed habentur serè eadem in præfatione Iustiniani in facta canonum collectionem. Præstat tamen Iustinianus & Eusebium citare. Fortasse autem in hoc capite translatus est in hunc locum.

C. IV. *¶ Nisi post restitutionem, neg. de conjugio: sedere, neg. de adulterii crimine inter uxorem & uxorem iudicium est: agendum.*

Item Nicolaus Papa in epistola Carolo Regi.

Chæ f de conjugio scdere, siue de adulterii crimine: hoc iudicium agendum sit, nulla ratio q patitur Thierbergam cum Lothario posse inire consuetum, vel legitimum controversie subire certamen, nisi prius ad tempus fuerit reddita sue potestati, & consanguineis propriis libere sociata. Itaque & etiam locus providendus est: in quo nulla sit vis multitudinis formidanda.

a In part. c. 121. & 318. Pannorm. l. 6. c. 106. **b** Matth. 19. **c** In præfatione Iustiniani in volucribus concilio. **d** al. de. **e** ad omnia restituitur. **f** Poly. l. 6. tit. 4. Burch. l. 9. c. 15. lvo par. 1. c. 118. Rayn. l. 1. De monogamia. **g** al. ratione patet. **h** al. inter quos. **i** neg.

& non sit difficile testes producere, vel cæteras personas, quæ tam à sanctis canonibus, quam à venerandis Romanis legibus in huiusmodi controversiis requiruntur.

¶ Epistola ex qua acceptum est hoc caput, habetur Roma in codice monasterii Dominicorum, & ex ea aliqua sunt addita & emendata.

3 pars. In hoc capite quemvis videatur causa exposita, quare sua auctoritate non licet alicui uxorem dimittere, qua cessante, ipsa quoq. prohibitio cessare videtur: tamen quia ipsa separatio pena est, & pena nulli est infrenda, nisi per iudicem, generaliter hoc intelligendum est, nisi ve ob causam præmissam, siue nulla causa existente, non liceat alicui auctoritate uxorem dimittere. Quod etiam de pena homicidii, vel qualibet alia intelligendum est.

C. V. *¶ Conjugia penitus interdiciantur his, quæ suas conjuges occiderunt.*

Unde Nicolaus Papa scribit Rodolpho Bituricensi Archiepiscopo.

Interfectores a suarum conjugum sine iudicio, cum non addis, adulterarum, vel aliquid huiusmodi, quid aliud habendi sunt quam homicidæ, ac per hoc ad penitentiam redigendi? Quibus penitus conjugium denegatur, exceptis adolescentibus de quibus est beati Leonis Papæ xxv. i regula Decretalium, imò indulgentia observanda.

¶ x. xxv.] Hoc eodem numero habetur in codice canonum inter decreta seu regulas Leonis.

In hoc capite videtur Nicolaus b. permittit marito, causa adulterii, vel alterius huiusmodi criminis, uxorem suam interficere. Sed ecclesiastica disciplina spiritali gladio, non materiali criminosi ferri iubet: illo videlicet gladio, quo Petrus iubetur mactare & manducare. De quo etiam Christus ait in Evangelio: c. [Non veni pacem mittere in terram, sed gladium.]

C. VI. *¶ Non licet alicui uxorem suam adulteram occidere.*

Hinc Idem Nicolaus scribit Albino Archiepiscopo.

Inter d. hæc sanctitas vestra addere studuit, si cuius uxorem adulterium perpetraverit, utrum marito illius liceat secundum mundanam legem eam interficere. Sed i sancta Dei ecclesia mundanis nunquam constringitur legibus: gladium non habet, nisi spirituale: non occidit, sed vivificat.

C. VII. *¶ Penitentia eius, qui propriam absq. causa perimit uxorem.*

Item Pius Papa.

Quicumque a propriam uxorem absque lege, vel sine fine causa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit uxorem, armis depositis, publicam agat penitentiam: & si contumax fuerit, & Episcopo suo inobediens extiterit, anathematizetur, quousque consentit. Eadem lex erit illi, qui seniores suos interfecerit.

C. VIII. *¶ Penitentia Hæstulphi, qui uxorem suam interfecit.*

Item Stephanus Papa V. Hæstulpho.

Admonere q te cum lachrymis, & multo gemitu cordis curamus, fili Hæstulpho: sed non filius debes dici, qui tam crudeliter infelix homicidium perpetrasti. Nam occidisti uxorem tuam, partem corporis tui, legitimo matrimonio tibi sociatam, sine causa mortis, non tibi resistentem, non insidiantem quoquomodo viri tua. Non invenisti eam cum alio viro nefariam rem

a Sent. 4. dist. 38. lvo p. 3. c. 123. Pann. l. 7. c. 15. Infr. ead. in adolescentia. **b** Sent. ibid. * Al. 30. **c** Matt. 10. **d** Sent. ibid. Poly. l. 6. tit. 10. lvo p. 3. c. 124. & 333. Pann. l. 7. c. 14. **e** Sent. ibid. Burch. l. 6. tit. 37. lvo p. 30. c. 36. Anst. 10. c. 16. Simile y. Cap. c. 149. **f** al. et. **g** Burchard. l. 6. cap. 40. lvo p. 8. cap. 126. Penitent. l. 7. c. 16.

cientem: sed concitatus à diabolo, impio furore inflam-
 matus, latronum more atrocius eam gladio tuo, crude-
 lior omni bestia, interemisti; & nunc post mortem ejus
 addis iniquitatem super iniquitatem, filiorum tuorum
 improbe prædo. Qui matri non peperisti, & filios tuos
 orphanos fecisti, inducere super eam vis mortis causam
 post mortem: per unum homicidam, & reprobum testem
 incusare vis mortuam. Quoniam nec Evangelium, nec
 ulla divina humanaque lex unius testimonio, etiam ido-
 neo quempiam condemat vel justificat, quanto mag-
 nis per istum flagitiosissimum, & scelestum nec illa vi-
 va debuit condemnari, nec à te post ejus mortem ac-
 cusari? Prius causa criminis subtiliter erat investigan-
 da: & tunc, si ita fuisset inventa, secundum legis a tram-
 item debuit accipere ultionis vindictam. Nam si verum
 (quod absit) fuisset, sicut ille adulter mentitus est, post
 septem annos penitentia peccata dimittere eam per
 approbatam causam poterat, si voluisset: occidere tam-
 en eam nullatenus debuisti. Non enim vult Deus mor-
 tem peccatoris, sed ut convertatur ad penitentiam, & vi-
 vat. Ideo placeat tibi consilium nostrum, & hoc fac,
 quod melius tibi, leviusque videri potest: miserere anima-
 tue, ut non sis tu tibi ipse homicida. Relinque qua-
 propter te rogamus, hoc malum b sæculum, quod te
 traxit ad immanissimum peccati facinus: ingrediere mo-
 nasterium, humiliter sub manu Abbatis, & multorum fra-
 trum precibus adjutus, observa cuncta simplici e animo,
 quæ tibi fuerint imperata, si forte ignoscat infinita Dei
 bonitas peccatis tuis, & refrigeret animam tuam, prius-
 quam crucieris perpetuis flammis. Hoc levius & melius
 tibi esse certissime scias. Sin autem publicam peniten-
 tiam, permanens in domo tua, vel in hoc mundo, vis age-
 re (quod pejus tibi & durius, & gravius esse non dubites)
 ita, ut agere debes, exhortamur, omnibus diebus quibus
 penitere debes, vinum & siceram non bibas; carnem nullo
 unquam tempore comedas, præterquam in Pascha, &
 in die Natalis Domini: in pane, & aqua, & sale peniten-
 tiam age: in jejuniis, & vigiliis, & orationibus, & ele-
 molynis omni tempore persevera: armis nunquam cin-
 gere, nec in quolibet loco litigare præsumas. Uxorem
 nunquam ducere, concubinam non habere, nec adulteriū
 committere audeas: in balneo nunquam laveris, in con-
 vivii latantium nunquam te misceas, in ecclesia segregat-
 us ab aliis Christianis post ostium & postes humiliter te
 reponere, ingredientium & egredientium suppliciter ora-
 tionibus commenda te, communionem corporis & sangui-
 nis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existi-
 mes: in ultimo tamen exitu vitæ tuæ die, si merueris, pro
 viatico, si sit qui tribuat, tantummodo venaliter ut ac-
 cipias, tibi concedimus. Sunt & alia multa, quæ tibi ni-
 mis durius, & satis acrius erant juxta magnam pondus
 peccati, infelix, adjicienda. Sed si hæc omnia, quæ tibi
 misericorditer supradicta sunt, perfecto corde, Domino
 auxiliante, feceris, & custodieris, confidimus de immen-
 sa Dei clementia remissionem habiturum te tuorum pec-
 catorum, & secundum dictum d justis, bonique pastoris
 resolvere te sancta ecclesia ab hoc vinculo peccati in ter-
 ris, ut per ipsius gratiam, qui eam suo sanguine acquisi-
 vit, solutus sis in caelis. Sin autem aliter feceris, & san-
 ctæ matris ecclesiæ tam salubrem admonitionem des-
 pexeris, ipse tibi sis judex, & in laqueo e diaboli, quo
 irretitus teneris, permanebis, & sanguis f tuus super ca-
 put tuum: nos alieni à consortio tuo pro aliorum filio-
 rum Dei salute, ipso opitulante, omni sollicitudine niti-
 mur desudare, & Domini misericordiam attentius quoti-
 die implorare.

1 ¶ Nec à te] Apud Burchardum & Ivonem legitur, nec poteris post mortem ejus excusari.

a Ezech. 33. b al. malignum. c al. supplici. d al. imperium. e Osa 4. f Matth. 19.

C. IX. ¶ Potius uxore vivente aliam ducat, quam humanum sanguinem fundat.

Item Augustinus de adulterio conjugii, lib. 2. cap. 13.

SI (a quod verius dicitur) non licet homini Christi-
 ano ad alteram conjugem occidere, sed tantum dimit-
 tere; quis est tam demens, qui dicat ei, fac quod non li-
 cet, ut liceat tibi, quod non licet? Cum enim utrunque
 secundum legem Christi illicitum sit, sive ad alteram oc-
 cidere, sive illa vivente alteram ducere, ab utraque ab-
 hendendum est, non illicitum pro illicito faciendum. Si e-
 nim facturus est, quod non licet, jam faciat adulterium,
 & non faciat homicidium, ut vivente uxore sua alteram
 ducat, & non humanum sanguinem fundat. Quod si est
 utrunque nefarium, non debet alterum pro altero perpe-
 trare, sed utrunque vitare.

4 pars. In præmissis auctoritatibus quique prohibetur ad-
 alteras conjuges suas occidere: sed permittitur post septem annos
 penitentiam eis illas dimittere. Si autem illas interfecerint,
 jubentur sine spe conjugii perpetuo manere: nisi forte propter lætam
 juvenilia incontinentia ad matrimonia contrahenda eis miseri-
 cordia impendatur. Clerici autem conceditur, si uxores earum pro-
 caverint, sine mortis acerbitate habere eas in custodia, & ad ipsas
 eas cogere: non tamen usque ad necem affligere.

C. X. ¶ Clerici si uxores sororum peccaverint, præter necem eas domi custodiant, & ad salutaria eas cogant jejunia.

Unde in Toletano concilio l. c. 7. legitur.

PLacuit b, ut si quorumcunque clericorum uxores
 peccaverint, ne forte potestatem peccandi plus habe-
 ant, accipiant mariti earum hanc potestatem, præter ne-
 cem custodiendi ac ligandi in domo sua, ad jejunia salu-
 taria, non mortifera eas cogentes: ita, ut invicem sibi do-
 duci pauperes auxilium ferant, si servitia forte non habe-
 ant. Cum uxoribus autem ipsis, quæ peccaverint, non
 cibum sumant, nisi forte ad timorem Dei acta peniten-
 tia revertantur.

5 pars. Nunc autem quæritur, quare sacri canonis si in-
 stitutum, ut post septem annos penitentes in pristinum statum re-
 vocentur.

C. XI. ¶ Quare sit institutum post septem annos in pristinum statum penitentes revocari.

De his ita scribit Aldobrandus ad Massonem c. Episcopum, in præfatione ad librum de summo bono.

Hoc d ipsum, quod canonum censura post septem
 annos remeare penitentem in pristinum statum
 præcipit, &c. ut in 1 tractatu ordinandorum de lapsis, non
 ex electione proprii arbitrii, sancti Patres, sed potius ex
 sententia divini judicii sanxerunt. Nam legitur, quod
 Maria e soror Aaron prophetissa, dum f detractionis
 g adversus Moysen incurrisset delictum, illius
 fugare lepra perfula est: cumque peteret Moyses, ut e-
 mundaretur, præcepit eam Deus extra castra septem
 diebus egredi, & post emundationem rursus eam in ca-
 stris admitti. Maria ergo soror Aaron, caro intelligitur
 sacerdotis, quæ dum superbia dedita, sordidissimis co-
 gitationum h maculatur contagiis, extra castra se-
 ptem annis projicitur, ut post emundationem viciniorum
 loci, vel pristina dignitas recipiat meritum, & post paucos

a Ivo p. 3. ca. 241. Panorm. l. 7. c. 17. b Ivo part. 3. cap. 20.
 c al. Massonem. d Rabanus l. panit. cap. 1. l. 1. c. 1.
 Anselmus lib. 3. cap. 37. Ivo part. 3. cap. 39. & p. 15. c. 91. e p. 15.
 dist. 50. cap. 12. f al. cum. g al. obrectationis. Nam
 h al. corruptionem.

ut fornicationis non perducatur ad chaos, in eo legitur, lapsa fornicationis, liceat.

C. XVII. ¶ Puniatur, qui hac crimina committit, non tamen legitimam dimittat, uxorem.

Item a.

SI b quis cum matre i fornicatus fuerit spirituali anathematis, ut scitis, percutitur icibus. Similiter autem & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de sacro fonte baptismatis susceperit, aut cum illa, quam ante Episcopum tenuerit, cum sacro chrismate fuerit uncta, fornicationis perpetraverit scelus: legitimam tamen, si habuit, non dimittat uxorem.

9 pars. Quos 2 enim Deus conjunxit, iudex sua auctoritate separare non debet.

1 ¶ Cum matre] Sic in Pannormia, & apud Ivonem p. 9. c. 36. sed apud eundem p. 1. c. 178. legitur: si quis cum commatrec, sicut etiam in concilio Vuormaciensi.

2 ¶ Quos enim] Hac non sicut in Vuormaciensi, neq. apud Ivonem, sed sicut eadem in Pannormia.

C. XVIII. ¶ Non homo separat, quos pena condemat.

Quoniam Isidorus hoc aliter intelligat, dicens.

Q Vos e Deus conjunxit, homo non separat. Quis quomodo? subaudi violenter, sine lege, absque ratione, quos Deus conjunxit, homo non separat. Non enim homo separat, quos pena condemat, quos reatus accusat, quos maleficium coarctat.

Verum hoc pro his dictum intelligitur, quos iudices seculi pro suis sceleribus legum severitate percellunt, quos vel morte puniunt, vel deportari iubent.

C. XIX. ¶ De eodem.

Item ex Concilio Toletano VI. c. 8.

16. ANTIQUI d & sanctissimi est patris sententia Papae Leonis, ut is, qui in ztatis adolescentia positus, dum mortis formidat casum, pervenerit ad poenitentiae remedium, si conjugatus forte e fuerit incontinens, ne postea adulterii lapsum incurrat, redeat ad pristinum conjugium, quousque possit adipisci temporis maturitate continentiae statum: quod nos sicut de viris, ita de feminis aequo modo censemus. Non quidem hoc generaliter, & canonicè est praeceptum, sed constat à nobis pro humana fragilitate indulgum. Et dumtaxat ratione, ut si is, qui poenitentiae non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quam ex consensu ad continentiam unus eorum fuerit regressus, superstitionem liceat denuò ad uxoris transire amplexus. Si autem illius vita extiterit superstes, qui non accepit absolutionem f poenitentis, nubat, si se continere non potest, & alterius g confortio fruatur uxoris. Quod de utroque sexu quomodo à nobis manifestum est esse decretum: ita videlicet, ut in omnibus sacerdotis expectetur ordinatio, ut iuxta quod ztatem aptam perspexerit, poenitentiae, absolutionis, vel dimissionis tribuat legem.

1 ¶ Vnus eorum] In antiquis conciliorum editionibus est, eorum unde: in uno Vaticano codice, alter eorundem: in codice Luxensi regio, ad continentiam eorum fuerit. in posterioribus autem Coloniensibus editionibus, alter ad continentiam eat, unde fuerit regressus. Itaq. in tanta varietate retenta est vulgata lectio Gratiani, qua est in manuscriptis quoz, ipsius exemplaribus.

a al. Idem. b. In eodem concilio, cap. 39. Ivo. part. 1. c. 138. & part. 9. cap. 26. Pannorm. l. 7. c. 64. c. Matib. 19. d. Sup. ead. in adolescentia. e. al. est frater. f. al. benedictionem. g. al. uxoribus.

TRACTATUS DE

Poenitentia.

QVÆSTIO III.

Hic brevis decessit, in quibus extra negotii solum de quantum evagari sumus, ad proposita causa tertiam quaestionem per tractandam (qua quartur):

DISTINCTIO I.

UTRUM i sola cordis contritione, & secreta satisfactio, absque oris confessione quisq. possit Deo satisfacere.) redeamus. Sicut enim qui dicitur, quemlibet criminis veniam sine confessione salta ecclesia, & sacerdotali iudicio posse promereri, iuxta illud Ambrosii super Lucam ad cap. 22.

¶ Gratianus ad explicandam hanc tertiam quaestionem multa attulit. Quam per longam tractationem, qui cura sequuti sumus, in septem distinctiones divisimus. In antiquioribus enim exemplaribus nulla est distinctionum separatio: in aliquibus vero in margine tantum est, Distinctio prima, secunda, &c.

1 ¶ Utrum [sola] Hac conjugenda sunt cum superioribus, quoadmodum in pervestigis suis conjuncta: ab illis enim postulat.

C. I.

Petrus a doluit & flevit, quia erravit, ut homo. Non invenio, quid dixerit, invenio, quod fleverit: lacrymas ejus lego, satisfactionem non lego.

C. II.

Item i.

Lachrymæ b lavent delictum, quod voce padoe c confiteri.

1 ¶ Item] Sequatur, Ioannes Chrysostomus, episcopus quem hac ipsa oratio verba non sunt inventa. Sed quod B. Ambrosium possit ultima verba capitis precedentis sequitur. Sed quod defendi non potest, absolvi potest. Lavent lacrymarum delictum, &c. & Ambrosium citat Magister sententiarum.

C. III.

Item Propheta.

Sacrificium e Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.

C. IV.

Item.

Dixi d, confitebor ad veriam me in iustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

C. V.

Quod Augustinus exponit ait.

Magna e pietas Dei, ut ad solam promissionem peccata dimiserit. ¶ Nondum pronuntiat ore, & tamen Deus jam audit in corde, quia ipsum dicit, quibus quoddam pronuntiare est. Votum enim pro opere reparatur.

¶ Initium usq. ad vers. Nondum. est Caspiteri, quem etiam glossa ordinario, & magister. Qua verò sequatur, magna ex parte sunt ex B. Augustino.

C. VI.

Cod. lib. 1. de Episcopis & cler. Imperator Iovianus.

2 Siquis f, non dicam rapere, sed attentare tantummodo jungendi causa matronis sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali poena feriatur g.

C. VII.

Item lib. 2. tit. de postulando Imp. Leo & Anthemius Nicestrato Praefecto praetoris.

Nemo vel in foro magnitudinis tuae, vel in provinciali iudicio, vel apud quencquam iudicem accedat ad rogatorum confortium, nisi sacrosanctis catholicae religionis fuerit imbutus mysteriis. Sin autem aliquid quoquo modo, vel quadam machinatione si-

a Sent. 4. dist. 17. Luc. 22. b Ivo ibid. c Psalm. 51. d Psalm. 31. e Gloss. ordin. in eum locum ex Augusti. & Caspitero. Sup. 17. q. 1. qui bona, verbe magna parat. Sent. iud. f Tit. 3. & cod. Theod. l. 9. tit. 25. l. 2. 3. q. 2. si quis non dicam. Tit. part. dist. 1. 2. 6. 7. Poly. l. 4. tit. 25. g al. feriatur. Sum.

